

Beleidsnotitie verhaal

WWB en WIJ

Gemeente Montferland
december 2010

Inleiding.

Voor u liggen de Beleidsregels en uitvoeringsvoorschriften Verhaal. Met deze beleidsregels wordt het bestaande verhaalsbeleid in het kader van de Wet werk en bijstand (WWB) gecontinueerd en wordt het verhaal binnen de ingaande 1 oktober 2009 inwerking getreden Wet investeren in jongeren (WIJ) vastgelegd.

Onder verhaal wordt verstaan het "terughalen" van een (deel van) de bijstand danwel inkomensvoorziening bij een derde, niet zijnde degene aan wie die bijstand danwel inkomensvoorziening is verleend. Deze derde kan een onderhoudsplichtige zijn of bijvoorbeeld degene die van de ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening een schenking heeft ontvangen. Ook kunnen kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening worden verhaald op de nalatenschap van een overleden ontvanger daarvan.

Ingaande 1 januari 2009 is de invoeringswet WWB weer ingetrokken; vanaf deze datum vormen de in paragraaf 6.5. WWB opgenomen artikelen 61 tot en met 62i de wettelijke grondslag tot bijstandsverhaal binnen de WWB. Het verhaal binnen de WIJ is opgenomen in artikel 57, waarbij die paragraaf 6.5. van de WWB overeenkomstig van toepassing is verklaard.

Deze met de WWB en de WIJ aan het college verleende bevoegdheid tot verhaal is aanleiding om in de onderhavige Beleidsnotitie verhaal WWB en WIJ de keuze aan te geven dat van die wettelijke bevoegdheid tot verhaal daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt, dit overeenkomstig de ingaande 1 juli 2009 inwerking getreden vierde tranche Awb. Ook wordt gebruik gemaakt van het actuele rapport Alimentatienormen (Tremarapport: richtlijnen en berekeningssystematiek, opgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, welke periodiek en geactualiseerd wordt gepubliceerd in Trema, het tijdschrift van de rechterlijke macht).

Redenen, om gebruik te maken van de bevoegdheid tot verhaal.

- Het (blijven) uitoefenen van de bevoegdheid tot verhaal leidt tot extra inkomsten. De onderhouds-/verhaalsplichtige betaalt nl. een deel van (of geheel) de bijstand danwel inkomensvoorziening; dit betekent dus minder (geen) kosten.
- Het niet meer uitoefenen van deze bevoegdheid zou, in verband met het gelijkheidsbeginsel, er toe leiden dat ook bestaande gevallen moeten worden stopgezet.
- Het niet uitoefenen van de bevoegdheid tot verhaal heeft ook de ongewenste bijkomstigheid, dat een ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening die zijn wettelijke onderhoudsrecht wel correct regelt, wel een bijdrage ontvangt voor levensonderhoud (hetgeen leidt tot vermindering van de door de gemeente te betalen bijstandsuitkering danwel inkomensvoorziening). Het uitoefenen van verhaal kan deze ongewenste handelwijze corrigeren.

Redenen, om het verhaalsbeleid uit te schrijven.

- Het beschrijven van beleid (beantwoording van open criteria), en het publiceren hiervan, biedt de beste waarborg tegen een willekeurige toepassing van de wettelijke bepalingen. De uitvoeringsorganisatie ziet de bestuurlijke keuzen (i.c. de bedoelingen) goed onderbouwd.
- Verder dienen deze beleidsregels de uitvoering. Wanneer het beleid niet in regels is vastgelegd dan stelt dit hoge eisen aan de motivering van elk individueel besluit; bij elk besluit zal immers moeten worden aangegeven waarom van de in de wet gegeven bevoegdheid gebruik wordt gemaakt.

Op grond van artikel 4:84 Awb blijft het uiteraard mogelijk om toch nog af te wijken van de beleidsregels. Dit is alleen gerechtvaardigd (het gelijkheidsbeginsel inacht nemend) als toepassing van die regels voor de belanghebbende vanwege zeer bijzondere omstandigheden een onevenredig nadeel voor hem zouden opleveren in verhouding tot de doelen die de beleidsregels dienen.

Voor een volledige toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 11.4 (verhaal) van het handboek WWB van Schulinck. Die toelichting maakt volledig onderdeel uit van deze beleidsnotitie verhaal. In het kort zijn de belangrijkste verhaalsonderwerpen en wetsartikelen in deze notitie nog nader toegelicht en uitgewerkt. Verder maakt ook het actuele Tremarapport volledig deel uit van deze beleidsnotitie verhaal.

BELEIDSNOTITIE VERHAAL WWB/WIJ

Artikel 1. Algemeen

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Montferland, verder te noemen het college, maakt gebruik van de bevoegdheid de kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening te verhalen in de gevallen en overeenkomstig de regels aangegeven in paragraaf 6.5. (artikelen 61 tot en met 62i) van de Wet werk en bijstand (WWB) danwel artikel 57 van de Wet investeren in jongeren (WIJ). Met artikel 57 WIJ wordt paragraaf 6.5. van de WWB overeenkomstig van toepassing verklaard. Buiten bovenstaande mogelijkheden is er geen verhaal van bijstand mogelijk (artikel 61 WWB).

Bij samenloop van de mogelijkheid de bijstand danwel inkomensvoorziening terug te vorderen en de mogelijkheid tot verhaal, is het aan het college om te kiezen. Indien vaststaat dat op korte termijn terugvordering mogelijk is, dan wordt afgezien van verhaal op de onderhoudsplichtige. Dit geldt ook bijvoorbeeld in het geval van krediethypotheek waarbij de bijstandsgerechtigde slechts gedurende een korte periode op bijstandsverlening zal zijn aangewezen en terug kan betalen.

Aangezien het onmogelijk is om voor elke specifieke situatie beleid te maken, wordt het recht voorbehouden om individuele gevallen afzonderlijk te beoordelen waarbij uiteraard wel de algemene beleidslijn alsmede de jurisprudentie op het gebied van alimentatie en bijstandsverhaal in acht genomen moeten worden.

De niet-verplichte ('kan/kunnen/bevoegdheid') bepalingen binnen enkele van voornoemde artikelen worden thans nader beschreven in de navolgende beleidsregels.

Artikel 2. Verhaalsplichtigen (artikelen 61, 62 en 62f WWB)

Het college maakt gebruik van de wettelijke bevoegdheid als bedoeld in de artikelen 61, 62 en 62f WWB tot het verhalen van de kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening op de volgende personen:

- 2.1. de onderhoudsplichtigen;
- 2.2. de begiftigden;
- 2.3. de erfgenamen.

Artikel 2.1. De onderhoudsplichtigen (artikelen 61/62 WWB)

Het college maakt gebruik van de bevoegdheid tot het verhalen van de kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening op de onderhoudsplichtigen, dit in principe met ingang van de eerste van de maand volgend op de datum van de eerste verhaalsbrief en dit conform de in de toelichting van artikel 4 van de Beleidsnotitie weergegeven procedure.

Onder een onderhoudsplichtige wordt verstaan de persoon die een onderhoudsplicht, als bedoeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, jegens de ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening heeft. Het zijn de navolgende personen:

- a) echtgenoot; degene die bij het ontbreken van gezinsverband zijn onderhoudsplicht jegens zijn echtgenoot niet of niet behoorlijk nakomt (onderdeel a);
- b) ex-echtgenoot; degene die zijn onderhoudsplicht na echtscheiding of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed niet of niet behoorlijk nakomt (onderdeel b);
- c) ouders; degene die de onderhoudsplicht jegens zijn minderjarig kind niet of niet behoorlijk nakomt (onderdeel a);
- d) ouders wegens meerderjarig kind tot 21 jaar; degene die zijn onderhoudsplicht jegens zijn meerderjarig kind van 18 tot 21 jaar, dat bijzondere bijstand als bedoeld in artikel 12 WWB ontvangt, niet of niet behoorlijk nakomt (onderdeel c).
- e) kind; het minderjarig kind dat de onderhoudsplicht jegens zijn ouders niet of niet behoorlijk nakomt (onderdeel a);
- f) alimentatieplichtige die zijn onderhoudsplicht niet nakomt overeenkomstig een rechterlijke alimentatie-uitspraak (onderdeel b);

Artikel 2.2. De begiftigden (artikelen 61/62f onderdeel a WWB)

Het college maakt gebruik van de bevoegdheid tot het verhalen van de kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening op de begiftigden.

Onder een begiftigde wordt verstaan degene aan wie de persoon die bijstand danwel inkomensvoorziening ontvangt of heeft ontvangen een schenking heeft gedaan, tenzij gelet op alle omstandigheden aannemelijk is dat de schenker ten tijde van de schenking de noodzaak van verlening van bijstand danwel inkomensvoorziening redelijkerwijs niet heeft kunnen voorzien. Verhaal kan dan overigens alleen plaatsvinden als met de geschonken middelen ook daadwerkelijk rekening zou zijn gehouden bij het besluit op de aanvraag indien de schenking niet had plaatsgevonden.

Artikel 2.3. De erfgenamen (artikelen 61/62f onderdeel b WWB)

Het college maakt gebruik van de bevoegdheid tot het verhalen op de nalatenschap van een overleden ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening indien:

- aan die persoon destijds ten onrechte bijstand danwel inkomensvoorziening is verleend en voorzover voor het overlijden nog geen terugvordering heeft plaatsgevonden;
- bijstand danwel inkomensvoorziening is verleend in de vorm van een geldlening danwel is verleend als gevolg van gestelde borgtocht.

Artikel 3. Het Tremarapport

Het college houdt bij de beoordeling van het bestaan van het verhaalsrecht en de omvang van het te verhalen bedrag rekening met de maatstaven die gelden en de omstandigheden die van belang zijn in het geval dat de rechter dient te beslissen over de vraag of en, zo ja, tot welk bedrag een (onderhouds)bijdrage tot levensonderhoud na echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed zou moeten worden toegekend. Het actuele rapport alimentatienormen (Tremarapport) alsmede de (nog) niet gecodificeerde geldende jurisprudentie daarbij als handvat gebruiken.

Artikel 4. Te volgen procedure verhaal alsmede besluiten tot verhaal in rechte

- Bij de vaststelling en invordering van de verschuldigde verhaalsbijdrage de procedure in acht nemen zoals beschreven in de toelichting van dit artikel.
- Het college besluit tot verhaal in rechte indien de verhaalsplichtige niet of niet tijdig uit eigen beweging bereid is de verschuldigde verhaalsbijdrage aan de gemeente te betalen.

Artikel 5. Afzien/matigen van verhaal

Het college ziet ná een gedegen individuele afweging geheel of gedeeltelijk af van (verder) verhaal in de navolgende gevallen:

1. bij ernstige schulden;
2. bij een berekende bijdrage minder dan het zgn. kruimelbedrag en bij geringe verhoging;
3. wegens gemis aan invorderingsmogelijkheden;
4. wegens dringende redenen.

Artikel 5.1. Afzien/matigen van (verder) verhaal wegens ernstige schuldenproblematiek

In afwijking van het bepaalde in de artikelen 1 en 2 van deze beleidsnotitie kan het college uit humanitaire overweging op basis van een individuele afweging (*) geheel of gedeeltelijk van (verder) verhaal afzien indien:

- redelijkerwijs te voorzien is dat de verhaalsplichtige vanwege zijn schuldensituatie niet zal kunnen voortgaan met het betalen van de (achterstallige) verschuldigde bijdrage;
- redelijkerwijs te voorzien is dat een ten behoeve van de verhaalsplichtige vast te stellen schuldregeling met betrekking tot alle vorderingen van de overige schuldeisers zonder een zodanig besluit niet tot stand zal komen, en
- de vordering van de gemeente wegens verhaal ten minste zal worden voldaan naar evenredigheid met de vorderingen van de schuldeisers van gelijke rang.

(*) Deze individuele afweging moet passen binnen de navolgende algemene uitgangspunten:

- het verder afzien/de kwijtschelding moet sociaal, efficiënt en rechtvaardig zijn;
- de verhaalsplichtige moet perspectief worden geboden betreffende zijn mogelijkheden tot deename aan het maatschappelijk verkeer;
- de verhaalsplichtige moet uitzicht krijgen op een schuldevrije toekomst;
- de verhaalsplichtige (naar draagkracht, dus incl. aan te wenden vermogensdelen, waaronder het bescheiden vermogen) en invordering moet in der minne zijn geregeld; de kwijtschelding is nl. niet bedoeld om de verhaalsplichtige die de invordering op alle manieren frustreert, feitelijk maar een deel van de verhaalsvordering te laten betalen.

Het besluit tot het afzien van verhaal treedt niet in werking voordat zo'n schuldregeling tot stand is gekomen. Het besluit tot het afzien van verhaal wordt ingetrokken of ten nadele van de verhaalsplichtige gewijzigd indien:

- niet binnen 12 maanden nadat het besluit is bekendgemaakt, een schuldregeling tot stand is gekomen die voldoet aan de eisen;
- de verhaalsplichtige zijn schuld aan de gemeente niet overeenkomstig de schuldregeling voldoet; of
- onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt en de verstrekking van wel de juiste of volledige gegevens tot een ander besluit zou hebben geleid.

Artikel 5.2. Afzien van (verder) verhaal bij kruimelbedrag / afzien van verhoging bijdrage bij geringe draagkrachtwijziging

- In afwijking van de wettelijke bevoegdheid en het bepaalde in de artikelen 1 en 2 van deze beleidsnotitie stelt het college uit oogpunt van administratieve doelmatigheid de verschuldigde verhaalsbijdrage vast op nihil indien uit de verhaalsberekening blijkt dat het daarvoor beschikbare inkomen € 50,00 per maand of minder bedraagt;
- Datzelfde geldt indien op voorhand duidelijk is dat de bijstands-/verhaalsperiode dermate beperkt zal zijn dat de verschuldigde verhaalsbijdrage op jaarbasis het bedrag van € 600,00 niet zal overschrijden.
- In afwijking van de wettelijke bevoegdheid en het bepaalde in de artikelen 1 en 2 van deze beleidsnotitie gaat het college uit oogpunt van administratieve doelmatigheid niet over tot het verhoogd vaststellen van de verschuldigde verhaalsbijdrage indien de financiële draagkracht van de verhaalsplichtige niet meer blijkt te zijn vermeerderd dan met € 50,00 per maand. Deze grens van € 50,00 per maand alleen aangehouden als het een verhoging van de bijdrage betreft. Een verlaging, ook al is deze minder dan € 50,00 per maand, in beginsel dus altijd doorvoeren, dit omdat de onderhouds-verhaalsplichtigen veelal niet tot de meest draagkrachtige groep behoren.

Artikel 5.3. Afzien van verhaal wegens gemis aan invorderingsmogelijkheden

- In afwijking van het bepaalde in de artikelen 1 en 2 van deze beleidsnotitie kan het college afzien van (verder) verhaal bij vorderingen die voortvloeien uit de toepassing van artikel 62b WWB en op grond van objectieve gegevens een invordering van de door de Arrondissementsrechtbank opgelegde alimentatie door gewijzigde omstandigheden niet meer reëel is.
- Het college kan afzien van (verder) verhaal indien de verhaalsplichtige gedurende 5 jaar niet (meer) is te traceren danwel op een zodanig inkomensniveau heeft gezeten dat niet aan de (achterstallige) betalingsverplichting kan worden voldaan en ook verwacht wordt in de nabije toekomst daaraan niet te kunnen voldoen.

Artikel 5.4. Afzien van (verder) verhaal wegens zeer dringende redenen

Het college ziet geheel of gedeeltelijk af van (verder) verhaal wegens dringende indien daarvoor gelet op de omstandigheden van de verhaalsplichtige of ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening zeer dringende redenen aanwezig zijn. Er is alleen sprake van een zeer dringende reden bij zeer bijzondere schrijnende omstandigheden (acute noodsituatie, ofwel een situatie van levensbedreigende aard, blijvend ernstig letsel of invaliditeit tot gevolg hebbende) gelegen bij de ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening, tevens onderhoudsgerechtigde (en gezin) dan wel op wie wordt verhaald (en gezin).

Artikel 6. Heronderzoekfrequentie

- Het college doet in de regel één keer per 3 jaar nader onderzoek naar de feitelijke financiële draagkracht bij verhaalsplichtigen.
- Het college doet in de regel één keer per halfjaar nader onderzoek naar het verblijfadres van een niet te traceren verhaalsplichtige en indien mogelijk de feitelijke financiële draagkracht.
- Op basis van individuele omstandigheden vindt dat periodiek heronderzoek frequenter plaats.

Artikel 7. Citeertitel

Deze beleidsregels kunnen worden aangehaald als "Beleidsnotitie verhaal WWB en WIJ".

Artikel 18. Inwerkingtreding

Deze beleidsregels treden in werking met ingang van 1 januari 2011 en zijn van toepassing op de ná 1 januari 2011 te nemen besluiten.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Montferland
De secretaris, De burgemeester,

TOELICHTING BELEIDSNOTITIE VERHAAL WWB en WIJ.

Artikel 2. Onderhouds-/verhaalsplichtigen

Verhaal heeft nooit betrekking op personen die de bijstand danwel inkomensvoorziening zelf ontvangen, maar op derden, t.w. de onderhoudsplichtige die zijn wettelijke onderhoudsplicht jegens een persoon (kind en/of echtgenoot of ex-echtgenoot) die bijstand danwel inkomensvoorziening ontvangt niet of niet voldoende nakomt, kinderen die onderhoudsplichtig zijn jegens hun ouders, de nalatenschap (erfgenamen) van overleden ontvangers van bijstand danwel inkomensvoorziening en personen die een schenking hebben gekregen van die ontvangers.

Artikel 2.1. onderdeel a: Verhaal op onderhoudsplichtige echtgenoot die zijn onderhoudsplicht jegens zijn onderhoudsgerechtigde echtgenoot niet of niet behoorlijk nakomt.

In dit onderdeel komen achtereenvolgens aan de orde:

1. Algemeen.
2. Duurzaam gescheiden levend.
3. Tijdelijk gescheiden levend.
4. Omvang verhaalsbedrag.

2.1.a.1. Algemeen

Dit onderdeel ziet op situaties waarin (nog) sprake is van een huwelijk of geregistreerd partnerschap. Verhaal op de onderhoudsplichtige echtgenoot is geregeld in artikel 62 onderdeel a WWB. Waar in deze paragraaf over verhaal wordt gesproken van echtgenoten wordt dan ook mede bedoeld de geregistreeerde partners (artikel 1:80b BW).

Bepalend voor het verhaal op onderhoudsplichtigen is de grens van de onderhoudsplicht als bedoeld in boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Het beginsel dat echtgenoten elkaar het nodige moeten verschaffen is nl. neergelegd in artikel 1:81 BW. Een nadere uitwerking hiervan is neergelegd in artikel 1:84 BW. Op grond van deze bepalingen zijn echtgenoten wederzijds verplicht elkaar voldoende middelen voor de kosten van de huishouding te verschaffen (waaronder begrepen de kosten van verzorging en opvoeding van de kinderen). Deze wederzijdse onderhoudsplicht bestaat ook als de gehuwden tijdelijk of duurzaam gescheiden leven. De betreffende onderdelen van het BW zijn van overeenkomstige toepassing op het geregistreerd partnerschap (artikel 1:80b BW).

Artikel 1:81 BW:

Echtgenoten zijn elkander getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd. Zij zijn verplicht elkander het nodige te verschaffen.

Artikel 1:84 BW:

1. De kosten der huishouding, daaronder begrepen de kosten van verzorging en opvoeding van de kinderen, komen ten laste van het gemene inkomen van de echtgenoten en, voor zover dit ontoereikend is, ten laste van hun eigen inkomens in evenredigheid daarvan; voor zover de inkomens ontoereikend zijn, komen deze kosten ten laste van het gemene vermogen en, voor zover ook dit ontoereikend is, ten laste van de eigen vermogens naar evenredigheid daarvan. Een en ander geldt niet voor zover bijzondere omstandigheden zich er tegen verzetten.
2. De echtgenoten zijn jegens elkaar verplicht dienovereenkomstig tot de bestrijding van de in het eerste lid bedoelde uitgaven voldoende gelden ter beschikking te stellen uit de onder hun bestuur staande goederen, voor zover bijzondere omstandigheden zich daartegen niet verzetten.
3. Bij schriftelijke overeenkomst kan een van het eerste en tweede lid afwijkende regeling worden getroffen.
4. Geschillen tussen de echtgenoten omtrent de toepassing van het eerste tot en met derde lid worden door de rechtbank op verzoek van beiden of een van hen beslist.
5. Op verzoek van beide of van een van de echtgenoten kan de rechtbank een gegeven beschikking of een onderling getroffen regeling wijzigen op grond van veranderde omstandigheden.

Causaliteit, niet van toepassing

Om kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening na echtscheiding ten behoeve van de onderhoudsplichtige ex-echtgenoot te kunnen verhalen op de onderhoudssgerechtigde ex-echtgenoot, moet er sprake zijn van een causaal (rechtstreeks) verband tussen de echtscheiding en de behoefte aan bijstand danwel inkomensvoorziening. Als een van de duurzaam gescheiden echtgenoten afhankelijk wordt van bijstand danwel inkomensvoorziening omdat hij/zij bijvoorbeeld de maximale WW-termijn heeft doorlopen, kan niet worden gezegd dat er een verband bestaat tussen de verlating en die afhankelijkheid. Omdat de echtelieden echter nog steeds zijn gehuwd (en er dus sprake is van een onderhoudsplicht op grond van het nog bestaande huwelijk), staat het ontbreken van zo'n causaliteit het verhaal niet in de weg. Niettemin zou het ontbreken van een dergelijk causaal verband wel een reden kunnen zijn om geen gebruik te maken van de bevoegdheid tot verhaal.

2.1.a.2. Duurzaam gescheiden levend

Indien de nog gehuwden niet langer samen maar duurzaam gescheiden van elkaar leven, behoren de echtgenoten - anders dan bij tijdelijk gescheiden levende echtgenoten - niet meer tot hetzelfde gezinsverband en wordt dus bij de verstrekking van bijstand danwel inkomensvoorziening geen rekening gehouden met het inkomen van die duurzaam gescheiden levende echtgenoot. In dit geval kunnen de kosten van die bijstand danwel inkomensvoorziening wel worden verhaald op die andere echtgenoot. Van duurzaam gescheiden leven is in ieder geval sprake als de echtscheiding is aangevraagd en de echtgenoten niet langer samenwonen. Voor de periode die de echtscheidingsprocedure in beslag neemt kan de rechter voorlopige voorzieningen treffen, onder meer voor een bijdrage in het kosten van het levensonderhoud.

2.1.a.3. Tijdelijk gescheiden levend

Als een van de echtgenoten tijdelijk elders woont, bijvoorbeeld in verband met diens werk of vanwege huisvestingsproblemen, en de achterblijvende echtgenoot een beroep doet op bijstand danwel inkomensvoorziening, wordt, met toepassing van artikel 32 lid 4 WWB, het inkomen van de andere echtgenoot, voor zover dit meer bedraagt dan de voor hem van toepassing zijnde bijstandsnorm, tot het gezinsinkomen gerekend en dus in mindering gebracht op de bijstand danwel inkomensvoorziening. Verhaal is dan dus niet aan de orde omdat het gezinsverband niet ontbreekt.

Met toepassing van artikel 18 lid 1 en 4 WWB en artikel 36 lid 6 WIJ wordt de bijstand danwel inkomensvoorziening afgestemd in afwijking van het beginsel van gezinsbijstand; bijvoorbeeld indien de relatie tussen gehuwden, hoewel zij nog niet duurzaam gescheiden leven, dermate ernstig is verstoord, dat het niet verantwoord is nog langer met hun gezamenlijke middelen rekening te houden; om dezelfde reden kan dan niet worden verhaald op die andere echtgenoot.

Samenlevingscontract en geregistreerd partnerschap

Nogal eens wordt een samenlevingscontract verward met het geregistreerd partnerschap.

- Het geregistreerd partnerschap, waarvan registratie formeel heeft plaatsgevonden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), heeft bij beëindiging dezelfde juridische gevolgen als het huwelijk. De voormalig geregistreerde partners zijn na beëindiging van het partnerschap wettelijk onderhoudsplichtig jegens elkaar. Verhaal is daarmee dus mogelijk.
- Een samenlevingscontract is een overeenkomst die de zakelijke verhouding regelt tussen twee mensen die gaan samenwonen en die niet gehuwd zijn of een daarmee gelijkgesteld geregistreerd partnerschap voeren. Tussen partners uit een beëindigd samenlevingscontract bestaat geen wettelijke onderhoudsplicht. Verhaal is daarmee dus niet mogelijk.

2.1.a.4. Omvang verhaalsbedrag (Tremarapport)

Bij de beoordeling van het bestaan van het verhaalsrecht als bedoeld in artikel 62 onderdeel a WWB en de omvang van het te verhalen bedrag wordt rekening gehouden met de maatstaven die gelden en de omstandigheden die van belang zijn in het geval dat de rechter dient te beslissen over de vraag of en, zo ja, tot welk bedrag een (onderhouds)bijdrage tot levensonderhoud na echtscheiding of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed zou moeten worden toegekend. Dit volgt uit artikel 62a WWB. Zie verder (de toelichting van) artikel 3 van deze Beleidsnotitie (het Tremarapport).

Artikel 2.1. onderdeel b.: Verhaal op onderhoudsplichtige ex-echtgenoot die zijn onderhoudsplicht jegens zijn onderhoudsgerechtigde ex-echtgenoot niet of niet behoorlijk nakomt.

In dit onderdeel komen achtereenvolgens aan de orde:

1. Algemeen
2. Duur van de onderhoudsplicht
3. Behoeftte van de onderhoudsgerechtigde
4. Draagkracht onderhoudsplichtige

2.1.b.1. Algemeen

Verhaal op onderhoudsplichtige ex-echtgenoot is geregeld in artikel 62 onderdeel b WWB. Hoewel de van tafel en bed gescheiden echtgenoot formeel niet kan worden aangemerkt als ex-echtgenoot, bevindt de rechtsgrond voor verhaal zich toch in artikel 62 onderdeel b WWB en dus niet in artikel 62 onderdeel a WWB.

Omvang verhaalsbedrag

Ook bij de beoordeling van het bestaan van het verhaalsrecht als bedoeld in artikel 62 onderdeel b WWB en de omvang van het te verhalen bedrag wordt rekening gehouden met de maatstaven die gelden en de omstandigheden die van belang zijn in het geval dat de rechter dient te beslissen over de vraag of en, zo ja, tot welk bedrag een (onderhouds)bijdrage tot levensonderhoud na echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed zou moeten worden toegekend.

Of en, zo ja, tot welk bedrag door de rechter een (onderhouds)bijdrage tot levensonderhoud na echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed zou moeten worden toegekend, en daarmee of en, zo ja, tot welk bedrag tot bijstandsverhaal kan worden overgegaan hangt af van verschillende factoren.

De omvang van de onderhoudsplicht (en daarmee het verhaalsrecht) is neergelegd in boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en wordt bepaald/gelimiteerd door:

1. de duur van de onderhoudsplicht (artikel 1:157 BW)
2. de behoefte van de onderhoudsgerechtigde (artikel 1:397 BW)
3. de draagkracht van de onderhoudsplichtige (artikel 1:397 BW)

De bovenstaande grenzen zijn de drie civiele grenzen van de onderhoudsplicht. Voor verhaal van kosten van bijstand geldt nog een vierde grens, namelijk de hoogte van de verstrekte bijstand. Het college kan uiteraard nooit meer bijstand op de onderhoudsplichtige verhalen dan er (bruto) is verstrekt.

Causaliteit

Om kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening op de onderhoudsplichtige ex-echtgenoot te kunnen verhalen moet er een causaal verband zijn tussen de duurzame scheiding en de bijstandsbehoefte. Voor het bepalen of de behoefte een gevolg is van de echtscheiding dient te worden gekeken naar het rolpatroon tijdens het huwelijk. Indien men tijdens het huwelijk zelf in het levensonderhoud kon voorzien zal beoordeeld moeten worden waarom dit na de echtscheiding niet meer mogelijk is.

De bijstandsbehoefte moet rechtstreeks voortvloeien uit het verbroken gezinsverband.

Het causaliteitsvraagstuk doet zich enkel voor bij verhaal in verband met de onderhoudsplicht jegens de ex-echtgenoot, niet bij verhaal in verband met de onderhoudsplicht jegens kinderen.

Van tafel en bed gescheiden echtgenoten

De maar weinig voorkomende scheiding van tafel en bed wordt ingeschreven in het huwelijksgoederenregister. Het huwelijk blijft bij scheiding van tafel en bed formeel in stand; alleen de samenleving wordt opgeheven. De van tafel en bed gescheiden echtgenoten zijn op grond van artikel 1:169 BW verplicht elkaar levensonderhoud te verschaffen. Het causaliteitsvereiste bij scheiding van tafel en bed is dus niet aan de orde. Deze onderhoudsverplichting is wel op grond van artikel 1:182 jo. 1:157 BW, evenals die na echtscheiding, gelimiteerd. Anders dan bij de echtscheiding, eindigt deze onderhoudsplicht echter niet van rechtswege als een van de echtgenoten is gaan samenleven met een ander als waren zij gehuwd. De scheiding van tafel en bed eindigt bij verzoening. Op dat moment herleeft het huwelijk (artikel 1:176 BW).

2.1.b.2. Duur van de onderhoudsplicht

Artikel 1:157 lid 1 BW bepaalt dat de rechter bij echtscheidingsbeschikking of bij latere uitspraak aan de (ex-)echtgenoot die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft, noch zich in redelijkheid kan verwerven, op diens verzoek ten laste van de andere (ex-)echtgenoot een bijdrage tot levensonderhoud kan toekennen. De duur van die onderhoudsverplichting is wel gelimiteerd. Omdat verhaal geschiedt voor zover er een wettelijke onderhoudsplicht bestaat, is de limitering ook van belang voor verhaal.

Artikel 1:157 BW:

1. De rechter kan bij de echtscheidingsbeschikking of bij latere uitspraak aan de echtgenoot die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft, noch zich in redelijkheid kan verwerven, op diens verzoek ten laste van de andere echtgenoot een uitkering tot levensonderhoud toekennen.
2. Bij de vaststelling van de uitkering kan de rechter rekening houden met de behoefte aan een voorziening in het levensonderhoud voor het geval van overlijden van degene die tot de uitkering is gehouden.
3. De rechter kan op verzoek van één van de echtgenoten de uitkering toekennen onder vaststelling van voorwaarden en van een termijn. Deze vaststelling kan niet ten gevolge hebben dat de uitkering later eindigt dan twaalf jaren na de datum van inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand.
4. Indien de rechter geen termijn heeft vastgesteld, eindigt de verplichting tot levensonderhoud van rechtswege na het verstrijken van een termijn van twaalf jaren, die aanvangt op de datum van inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand.
5. Indien de beëindiging van de uitkering ten gevolge van het verstrijken van de in het vierde lid bedoelde termijn van zo ingrijpende aard is dat ongewijzigde handhaving van die termijn naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid van degene die tot de uitkering gerechtigd is niet kan worden gevegd, kan de rechter op diens verzoek alsnog een termijn vaststellen. Het verzoek daartoe dient te worden ingediend voordat drie maanden sinds de beëindiging zijn verstreken. De rechter bepaalt bij de uitspraak of verlenging van de termijn na ommekomst daarvan al dan niet mogelijk is.
6. Indien de duur van het huwelijk niet meer bedraagt dan vijf jaren en uit dit huwelijk geen kinderen zijn geboren, eindigt de verplichting tot levensonderhoud van rechtswege na het verstrijken van een termijn die gelijk is aan de duur van het huwelijk en die aanvangt op de datum van inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand. Indien de rechter een termijn vaststelt, kan deze vaststelling niet ten gevolge hebben dat de uitkering op een later tijdstip eindigt dan ingevolge de vorige zin het geval zou zijn. Het vijfde lid is van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat in de eerste zin in plaats van "de in het vierde lid bedoelde termijn" wordt gelezen: de in de eerste zin bedoelde termijn.

De (ex-)echtgenoten kunnen op grond van artikel 1:158 BW ook zelf bij overeenkomst vastleggen of, en zo tot welk bedrag, de één tegenover de ander na echtscheiding tot een bijdrage tot diens levensonderhoud zal zijn gehouden.

Artikel 1:158 BW:

Vóór of na de beschikking tot echtscheiding kunnen de echtgenoten bij overeenkomst bepalen of, en zo ja tot welk bedrag, na de echtscheiding de één tegenover de ander tot een uitkering tot diens levensonderhoud zal zijn gehouden. Indien in de overeenkomst geen termijn is opgenomen, is artikel 157, vierde tot en met zesde lid, van overeenkomstige toepassing.

Indien de ex-echtgenoten hebben besloten de alimentatie zelf in een overeenkomst te regelen zonder in de overeenkomst een termijn op te nemen, is de duur van de onderhoudsverplichting op overeenkomstige wijze gelimiteerd. Zo'n onderlinge overeenkomst (geheel of gedeeltelijk afzien van een onderhoudsbijdrage) staat niet in de weg om over te gaan tot verhaal; dit volgt weer uit artikel 1:159a BW.

Artikel 1:159a BW:

Een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 158 en 159 van dit boek staat niet in de weg aan verhaal op grond van paragraaf 6.5 van de Wet werk en bijstand en laat de vaststelling van het te verhalen bedrag onverlet.

Limitering 12 jaar

De rechter kan aan de alimentatie na echtscheiding een termijn verbinden, die echter niet langer mag zijn dan 12 jaar ná de datum van inschrijving van de echtscheiding in de registers van de burgerlijke stand (artikel 1:157 lid 3 BW). De limitering van 12 jaar vloeit voort uit de Wet van 28 april 1994, tot wijziging van bepalingen in het Burgerlijk Wetboek in verband met de regeling van limitering van alimentatie na scheiding. Deze wet is alleen van toepassing op de (onderhouds)bijdragen tot levensonderhoud, die na de inwerkingtreding van deze wet (1 juli 1994) door de rechter zijn toegekend of tussen partijen zijn overeengekomen. Als een (onderhouds)bijdrage tot het levensonderhoud is vastgesteld of overeengekomen vóór de inwerkingtreding (1 juli 1994), geldt een maximale periode van 15 jaar. Echter wel alleen als dit op verzoek van de onderhoudsplichtige door de rechter is vastgesteld. Indien de ex-echtgenoten hebben besloten de alimentatie zelf in een overeenkomst te regelen zonder in de overeenkomst een termijn op te nemen, is de duur van de onderhoudsverplichting op overeenkomstige wijze gelimiteerd.

Indien de beëindiging van de alimentatie ten gevolge van het verstrijken van de hiervoor genoemde termijn van zo'n ingrijpende aard is dat ongewijzigde handhaving van die termijn naar maatstaven van de redelijkheid en billijkheid van de onderhoudsgerechtigde niet kan worden gevergd, kan de rechter alsnog een andere termijn vaststellen. Om deze reden kan ook het college de rechter verzoeken een verhaalsbijdrage vast te stellen volgend op de alimentatie (artikel 62e WWB jo. artikel 1:157 en 1:401 BW). Het verzoek dient bij de rechter te worden ingediend drie maanden voordat de termijn van 12, resp. 15 jaren eindigt.

Limitering in verband met duur huwelijk

Indien het huwelijk niet langer heeft geduurd dan 5 jaren en uit het huwelijk geen kinderen zijn geboren wordt de duur van de uitkering gerelateerd aan de duur van het huwelijk (artikel 1:157 lid 6 BW). Hierbij dient bedacht te worden dat een voor het huwelijk geboren kind dat door huwelijk gewettigd is, ook een uit dit huwelijk geboren kind is. Ook komt het voor dat de rechter in andere situaties, afhankelijk van de omstandigheden, de duur van de onderhoudsplicht beperken. Hierbij kan ondermeer de eigen verdien capaciteit van de onderhoudsgerechtigden een rol spelen.

Indien partijen, nadat zij eerder gescheiden zijn geweest, weer met elkaar in het huwelijk treden, herleven de gevolgen van het eerste huwelijk, alsof er geen echtscheiding heeft plaatsgevonden. Wanneer het huwelijk wederom wordt ontbonden is de som van de duur van beide huwelijken bepalend voor de duur van de onderhoudsplicht. Indien beide huwelijken afzonderlijk korter hebben geduurd dan 5 jaren, doch bij elkaar opgeteld langer dan 5 jaren, is de beperking van 1:157 BW niet van toepassing.

Beëindiging onderhoudsplicht van rechtswege

Behoudens in het geval van scheiding van tafel en bed, eindigt de onderhoudsplicht, en dus ook de verhaalsplicht, in ieder geval op het moment dat de onderhoudsgerechtigde met een ander huwt, een geregistreerd partnerschap aangaat of gaat samenwonen als waren zij gehuwd of als hadden zij hun partnerschap laten registeren (artikel 1:160 BW). De onderhoudsplicht herleeft niet als deze nieuwe relatie wordt verbroken.

Indien de onderhoudsplichtige zijn betalingen staakt met een beroep op artikel 1:160 BW, zal onderzocht moeten worden of er inderdaad sprake is van een nieuwe partner en of de betalingen terecht zijn gestaakt. Indien de gemeente dit nalaat en er naderhand geen sprake blijkt te zijn van een van rechtswege beëindiging van de onderhoudsplicht, heeft zij de verhaalsrechten over de periode waarin niet meer werd voldaan verspeeld, tot het moment waarop is vast komen te staan dat er geen sprake was van een nieuwe partner.

Als criteria voor het beroep op artikel 1:160 BW gelden op grond van vaste jurisprudentie: een duurzame affectieve relatie, samenwoning, wederzijdse verzorging en gemeenschappelijke huishouding.

Artikel 1:160 BW:

Een verplichting van een gewezen echtgenoot om uit hoofde van echtscheiding levensonderhoud te verschaffen aan de wederpartij, eindigt wanneer deze opnieuw in het huwelijk treedt, een geregistreerd partnerschap aangaat dan wel is gaan samenleven met een ander als waren zij gehuwd of als hadden zij hun partnerschap laten registreren.

2.1.b.3. Behoeft van de onderhoudsgerechtigde

Ex-echtgenoot:

Indien één van de ex-echtgenoten niet in staat is in het eigen onderhoud te voorzien, zal in beginsel een beroep worden gedaan op bijstand danwel inkomensvoorziening, waarop een wettelijk afdwingbaar recht bestaat. Door het beroep op bijstand danwel inkomensvoorziening is de behoefte van deze ex-echtgenoot aangetoond. Tot de minimumbehoefte zijn de strikt noodzakelijke lasten te rekenen: de basisnorm voor de kosten van levensonderhoud, waarnodig aangevuld met een gemeentelijke toeslag, een redelijke woonlast, de Zvw-premie en andere noodzakelijke lasten. Voor de vaststelling van de behoefte van de ex-echtgenoot wordt het Tremarapport alimentatienormen gebruikt, dit gebaseerd op artikel 1:397 BW. Zie dan ook de nadere uitwerking in de toelichting van artikel 3 van deze beleidsnotitie.

Artikel 1:397 BW:

1. Bij de bepaling van het volgens de wet door bloed- en aanverwanten verschuldigde bedrag voor levensonderhoud wordt enerzijds rekening gehouden met de behoeften van de tot onderhoud gerechtigde en anderzijds met de draagkracht van de tot uitkering verplichte persoon.
2. Zijn meerdere bloed- of aanverwanten tot het verstrekken van levensonderhoud aan dezelfde persoon verplicht, dan is ieder van hen gehouden een deel van het bedrag te voldoen, dat de tot onderhoud gerechtigde behoeft. Bij de bepaling van dit deel wordt rekening gehouden met ieders draagkracht en de verhouding, waarin een ieder tot de gerechtigde staat.

2.1.b.4. Draagkracht onderhoudsplichtige

De vast te stellen alimentatie mag de behoefte niet overstijgen, evenmin de draagkracht. De laagste van de twee vormt dus het maximum. Voor de bepaling van de draagkracht van de onderhoudsplichtige wordt eveneens uitgegaan van het Tremarapport alimentatienormen, gebaseerd op artikel 1:397 BW. Zie dan ook hiervoor de nadere uitwerking in de toelichting van artikel 3 van deze beleidsnotitie.

Artikel 2.1. onderdeel c. Verhaal op ouders

In dit onderdeel komen achtereenvolgens aan de orde:

1. Algemeen
2. Minderjarige kinderen
3. Meerderjarige kinderen tot 21 jaar

2.1.c.1. Verhaal op ouders, algemeen

In artikel 1:392 BW is bepaald dat ouders verplicht zijn te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen.

Artikel 1:392 BW:

1. Tot het verstrekken van levensonderhoud zijn op grond van bloed- of aanverwantschap gehouden:
 - a. de ouders;
 - b. de kinderen;
 - c. behuwdkinderen, schoonouders en stiefouders.

In het BW is bepaald wie als moeder en wie als vader wordt aangemerkt.

De moeder van een kind is:

- de vrouw uit wie het kind geboren is (artikel 1:198 BW);
- de vrouw die het kind heeft geadopteerd (artikel 1:198 BW).

De vader van het kind is, voor zover voor verhaal van belang:

- de man die op het tijdstip van de geboorte van het kind getrouwd was met de vrouw uit wie het kind geboren is;
- de man die het kind heeft erkend;
- de man wiens vaderschap gerechtelijk is vastgesteld;
- de man die het kind heeft geadopteerd.

Bij de beoordeling van het bestaan van het verhaalsrecht en de omvang van het te verhalen bedrag wordt rekening gehouden met de maatstaven die gelden en de omstandigheden die van belang zijn in het geval dat de rechter dient te beslissen over de vraag of en, zo ja, tot welk bedrag een bijdrage tot levensonderhoud na echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed zou moeten worden toegekend. Dit volgt uit artikel 62a WWB. Zie dan ook hiervoor de nadere uitwerking in de toelichting van artikel 3 van deze Beleidsnotitie.

2.1.c.2. Verhaal op ouders, minderjarige kinderen

Ouders zijn onderhoudsplichtig jegens hun kinderen (artikelen 1:392 lid 1 en 1:404 BW), indien er sprake is van behoefte. Zij zijn verplicht bij te dragen in de kosten van verzorging en opvoeding ten behoeve van hun minderjarige kinderen (dus geen pleegkinderen). Als de echtgenoten duurzaam gescheiden gaan leven, of als het huwelijk wordt ontbonden, ontstaat er voor de niet verzorgende ouder een onderhoudsplicht ten aanzien van zijn wettige of erkende dan wel geadopteerde kinderen. Kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening die (mede) ten behoeve van die kinderen worden gemaakt kunnen dan ook op de niet met die zorg belaste ouder worden verhaald.

Artikel 1:392 BW:

1. Tot het verstrekken van levensonderhoud zijn op grond van bloed- of aanverwantschap gehouden:
 - a. de ouders;
 - b. de kinderen;
 - c. behuwdkinderen, schoonouders en stiefouders.

Artikel 1:404 BW:

1. Ouders zijn verplicht naar draagkracht te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen.
2. Gelijke verplichting bestaat voor een stiefouder in het geval van [artikel 395 van dit boek](#).

Artikel 1:395 BW:

Een stiefouder is, onverminderd het bepaalde in [artikel 395a van dit boek](#), alleen verplicht gedurende zijn huwelijk of zijn geregistreerd partnerschap levensonderhoud te verstrekken aan de tot zijn gezin behorende minderjarige kinderen van zijn echtgenoot of geregistreerde partner.

Indien er sprake is van co-ouderschap bestaat er een min of meer gelijke verdeling van de zorgtaken en verantwoordelijkheden. Indien één van de ouders een beroep doet op bijstand danwel inkomensvoorziening, dient bij de bepaling van de hoogte van de verhaalsbijdrage naar rato rekening te worden gehouden met de kosten die de andere onderhoudsplichtige ouder zelf maakt voor de verzorging en opvoeding van de kinderen.

Minderjarigen hebben in beginsel geen zelfstandig recht op bijstand danwel inkomensvoorziening. Indien aan een minderjarige echter op grond van zeer dringende redenen toch bijstand wordt verstrekt, kan de verstrekte bijstand worden verhaald op de ouders. Een (zeer) slechte onderlinge verstandhouding met het kind ontslaat de ouders niet van hun wettelijke onderhoudsplicht en is dan ook in beginsel geen op zichzelf staande reden om af te zien van gebruikmaking van de bevoegdheid tot verhaal.

Artikel 2.1. onderdeel d. Verhaal op ouders, meerderjarige kinderen tot 21 jaar

De onderhoudsplicht van ouders ten opzichte van hun jongmeerderjarige kinderen is geregeld in artikel 1:395a BW. De bijstandsnormen voor 18- tot 21-jarigen zijn afgestemd op het gegeven van deze onderhoudsplicht. De inkomenspositie van de ouders kan echter zodanig zijn dat deze niet of slechts ten dele in deze kosten kunnen voorzien. In andere gevallen zijn de ouders weliswaar volledig in staat om aan hun ouderlijke onderhoudsplicht te voldoen, maar zijn zij - bijvoorbeeld als gevolg van een ernstig verstoorde relatie - daartoe niet bereid of zou het onredelijk zijn van de jongere te eisen dat hij dit onderhoudsrecht effectueert. Om in de noodzakelijke bestaanskosten van de jongere te voorzien, zal in dergelijke gevallen aanvullende bijstand moeten worden verleend. In die gevallen kunnen de kosten van de bijzondere bijstand worden verhaald op de ouders.

Artikel 1:395a BW:

1. Ouders zijn verplicht te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun meerderjarige kinderen die de leeftijd van een en twintig jaren niet hebben bereikt.
2. Een stiefouder is gedurende zijn huwelijk of zijn geregistreerd partnerschap jegens de tot zijn gezin behorende meerderjarige kinderen van zijn echtgenoot of geregistreerde partner die de leeftijd van een en twintig jaren niet hebben bereikt, verplicht te voorzien in de bij het vorige lid bedoelde kosten.

De onderhoudsplicht van ouders ten opzichte van hun jongmeerderjarige kinderen is, zoals hiervoor vermeld, geregeld in artikel 1:395a BW. Op grond van artikel 1:399 BW kan de rechter de onderhoudsplicht van de ouders echter matigen, indien de gedragingen van het meerderjarig kind zodanig zijn, dat het voorzien in levensonderhoud niet of niet volledig gevegd kan worden van de ouders. Indien ouders van een belanghebbende van 18, 19 of 20 jaar die bijzondere bijstand ontvangt met succes een beroep op artikel 1:399 BW doen, wordt hierdoor de omvang van de kosten van bijstand die het college kan verhalen beperkt. Ingeval de ouders geheel van hun onderhoudsplicht jegens hun jongmeerderjarig kind(eren) zijn ontheven, is geen verhaal op hen meer mogelijk.

In het geval waarin de onderhoudsplichtige aangaf onderhoudsbijdragen te voldoen aan zijn in het buitenland wonende meerderjarige kinderen stelde het Hof 's-Gravenhage zich op het standpunt dat voor zover ingevolge een buitenlandse wet de verplichting tot onderhoud na het meerderjarig worden voortduurt, deze verplichting geen voorrang heeft boven bijstandsverhaal. In casu werd door het hof overigens nog overwogen dat de onderhoudsplichtige niet kon aantonen dat deze meerderjarige kinderen niet in hun eigen levensonderhoud konden voorzien.

Artikel 2.1. onderdeel e. Verhaal op onderhoudsplichtig kind

Verhaal op het onderhoudsplichtige kind is geregeld in artikel 62 onderdeel a WWB. Tussen ouders en kinderen bestaat een wederzijdse onderhoudsplicht ingevolge artikel 1:392 BW. Ook als de kinderen minderjarig zijn, zijn zij jegens hun ouders onderhoudsplichtig. In dat licht bezien is het logisch dat tot de middelen worden gerekend alle vermogens- en inkomensbestanddelen waarover kan worden beschikt (artikel 31 lid 1 WWB). Verhaal van kosten van bijstand op minderjarige kinderen is eigenlijk enkel een theoretisch vraagstuk en zal in de praktijk niet aan de orde zijn.

Artikel 2.1. onderdeel f. Verhaal overeenkomstig uitvoerbare rechterlijke uitspraak

Burgemeester en wethouders verbinden aan de bijstand danwel inkomensvoorziening de verplichting dat belanghebbende ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening, tevens onderhouds-/alimentatiegerechtigde op basis van een uitvoerbare rechterlijke uitspraak, volledig meewerkt aan (alles in het werk stelt tot) de inning van die alimentatie (bijvoorbeeld door gebruik te maken van de diensten van het LBIO, in te schakelen voor zowel de kinderalimentatie als voor de partneralimentatie).

Alleen indien voornoemde verplichting op zeer ernstige problemen stuit maken Burgemeester en wethouders vervolgens gebruik van de op grond van artikel 62b WWB aanwezige bevoegdheid om de kosten van bijstand rechtstreeks, overeenkomstig de rechterlijke uitspraak (waaronder de jaarlijks toe te passen indexering als bedoeld in artikel 1:402a BW, krachtens artikel 62d WWB overeenkomstig van toepassing verklaard) op de onderhoudsplichtige te verhalen indien hij niet danwel onvoldoende aan zijn onderhouds-/betalingsverplichting voldoet en de onderhoudsgerechtigde daardoor een (groter) beroep moet doen op bijstand danwel inkomensvoorziening.

Met een uitvoerbare rechterlijke uitspraak wordt hier bedoeld een uitvoerbare rechterlijke uitspraak in de zin van artikel 62b WWB, dus een uitvoerbare rechterlijke uitspraak betreffende levensonderhoud krachtens Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, met andere woorden: een door de rechter tussen belanghebbende en zijn ex-echtgenoot uitgesproken onderhoudsverplichting.

Te volgen procedure:

Nu de onderhoudsplichtige niet aan zijn verplichting richting de onderhoudsgerechtigde/belanghebbende voldoet en belanghebbende daardoor een (groter) beroep moet doen op bijstand danwel inkomensvoorziening, wordt de onderhoudsplichtige medegedeeld dat burgemeester en wethouders daadwerkelijk gebruik maken van de bevoegdheid krachtens artikel 62b WWB. De onderhoudsplichtige wordt verzocht het achterstallige bedrag te voldoen -in dit geval- uiterlijk binnen 30 dagen ná verzending van die aanschrijving. Een dergelijke aanschrijving is geen beschikking. Tegen de aanschrijving staat dus ook geen bezwaar en beroep open (artikel 8:5 Awb in samenhang met onderdeel F van de bijlage bij de Awb). Wel kan hij binnen een periode van 30 dagen in verzet komen bij de rechtbank, waarbij hij zich niet kan verzetten tegen het opleggen van de onderhoudsbijdrage.

Het verzet heeft een schorsende werking (artikel 62b lid 3 WWB). Pas als het verzet is ingetrokken of ongegrond is verklaard kan tot invordering worden overgegaan.

Aanmaning gevolgd door dwangbevel

Indien de betaling door de onderhoudsplichtige uitblijft geschiedt de verdere invordering - anders dan bij een verhaalsbesluit op grond van de artikelen 62 en 62f WWB - door middel van een dwangbevel. Alvorens echter zo'n dwangbevel uit te vaardigen wordt aan de onderhouds-/verhaalsplichtige eerst nog een aanmaning verzonden (artikel 4:117.1 Awb). In de aanmaning wordt een betalingstermijn van 2 weken (gerekend vanaf de dag ná de verzenddatum) gegeven om alsnog aan de betalingsverplichtingen te voldoen. Verder wordt in de aanmaningsbrief vermeld dat bij niet tijdige betaling deze kan worden afgedwongen. Er wordt geen gebruik gemaakt van de bevoegdheid als bedoeld in artikel 4:113 Awb om in de aanmaningsbrief tevens een forfaitaire aanmaningsvergoeding te verzoeken. Tegen de aanmaning is op grond van artikel 8:4.m. Awb geen bezwaar of beroep mogelijk.

Indien de onderhouds-/verhaalsplichtige nog steeds in gebreke blijft om de gestelde verhaalsvordering te voldoen, wordt er een dwangbevel uitgevaardigd (artikel 4:115 Awb jo. artikel 62b lid 4 WWB). Met dit dwangbevel gaat het college over tot (vereenvoudigd) derdenbeslag danwel executoriaal beslag door een gerechtsdeurwaarder. Van de mogelijkheid om vereenvoudigd derdenbeslag op het inkomen van de onderhoudsplichtige te leggen, wordt vooral gebruik gemaakt als de bron van inkomsten van de onderhoudsplichtige bekend is en met dit vereenvoudigd derdenbeslag de lopende en achterstallige verplichting kan worden voldaan. Het besluit om de verhaalsvordering in handen te stellen van een gerechtsdeurwaarder zal met name worden genomen als de inkomstenbron van de onderhoudsplichtige onbekend is, of als de opbrengst van het vereenvoudigde (loon-)beslag onvoldoende is om de lopende en de achterstallige onderhoudsbijdrage te voldoen. Er zal dan mogelijk behoefte zijn aan executoriaal beslag op roerende en/of onroerende zaken van de onderhoudsplichtige.

Beslist het college om conform de rechterlijke uitspraak te verhalen, dan gelden bovenstaande procedureregels. Het college kan er, in plaats van deze methode te volgen, ook voor kiezen om met toepassing van artikel 55 WWB de verplichting aan de bijstand verbinden dat belanghebbende meewerkt aan de inning van de alimentatie.

Indexering verhaalsbedrag

Op grond van artikel 402a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek worden bedragen voor levensonderhoud jaarlijks van rechtswege geïndexeerd, voor zover het door de rechter vastgestelde bedragen zijn dan wel bedragen die partijen bij overeenkomst hebben vastgelegd, tenzij door de rechter anders is bepaald of bij overeenkomst anders is vastgelegd (artikel 1:402a BW). De Minister van Justitie stelt het indexeringspercentage jaarlijks vast. Het indexeringspercentage wordt bekendgemaakt in de Staatscourant. De indexering vindt steeds op 1 januari plaats. Artikel 1:402a BW ziet niet op door de rechter vastgestelde verhaalsbijdragen. Om te voorkomen dat de gemeente de rechter ieder jaar na de wettelijke indexering moet verzoeken de door hem vastgestelde verhaalsbijdragen te verhogen overeenkomstig deze wettelijke indexering, is artikel 1:402a BW in artikel 62d WWB van overeenkomstige toepassing verklaard. Dit betekent dat de door de rechter vastgestelde verhaalsbijdragen op grond van artikel 62d WWB jaarlijks van rechtswege worden geïndexeerd met het in artikel 1:402a BW bedoelde percentage. Dit is anders indien de wijziging die van rechtswege plaatsvindt bij rechterlijke uitspraak is uitgesloten: het college kan de vastgestelde verhaalsbedragen dan niet wijzigen (artikel 62d lid 2 WWB).

Opmerking: de indexering van rechtswege is alleen van toepassing op door de rechter vastgestelde verhaalsbijdragen. De indexering is niet van toepassing op door het college vastgestelde verhaalsbijdragen, die (nog) niet door de rechter zijn vastgesteld.

Artikel 2.2. Verhaal op begiftigden (schenking)

Verhaal wegens schenking is geregeld in artikel 62f WWB. Dit artikel bepaalt dat kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening kunnen verhaalbaar worden op degene aan wie de persoon die bijstand danwel inkomensvoorziening ontvangt of heeft ontvangen een schenking heeft gedaan, tenzij gelet op alle omstandigheden aannemelijk is dat de schenker ten tijde van de schenking de noodzaak van de verlening van bijstand danwel inkomensvoorziening redelijkerwijs niet heeft kunnen voorzien. Bovendien kan verhaal alleen plaatsvinden als met de geschonken middelen rekening zou zijn gehouden bij het besluit op de aanvraag indien de schenking niet had plaatsgevonden.

Uit de toelichting bij het oude artikel 99 Abw valt op te maken dat moet worden uitgegaan van een materieel schenkingsbegrip. Dit betekent dat iedere bevoordeling uit vrijgevigheid waardoor de eigen vermogenspositie van de schenker vermindert, ongeacht in welke vorm de schenking plaatsvond, als schenking moet worden gezien worden. Er is geen aanleiding dat artikel 62f WWB uitgaat van een ander schenkingsbegrip, zodat de toelichting op artikel 99 Abw nog relevant moet worden geacht.

Voorbeelden van schenking in de zin van de WWB zijn:

- het geven van geld of goed om niet;
- het kwijtschelden van een schuld;
- het verwerpen van een erfenis;
- het verkopen van een goed beneden de marktwaarde;
- het overbedelen van de ex-echtgenoot bij een boedelscheiding.

Schenking van vrij te laten middelen kan niet tot verhaal leiden. Indien bijvoorbeeld het vermogen van belanghebbende inclusief de schenking onder de vermogensgrens van artikel 34 lid 3 WWB blijft, is verhaal op de ontvanger van de schenking niet mogelijk. Eerst wanneer de vermogensgrens overschreden zou worden, indien de schenking niet had plaats gevonden, is verhaal mogelijk.

Kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening kunnen niet door het college worden verhaald, indien het, gelet op alle omstandigheden, aannemelijk is dat de schenker ten tijde van de schenking de noodzaak van bijstandsverlening niet heeft kunnen voorzien. Dat is het geval, als de schenker ten tijde van de schenking niet op bijstand danwel inkomensvoorziening was aangewezen en hij niet kon verwachten, dat in die situatie binnen afzienbare tijd verandering zou komen. Het feit dat de ontvanger van de schenking de noodzaak van die verlening van bijstand danwel inkomensvoorziening bij de schenker niet heeft voorzien, staat niet in de weg aan de bevoegdheid tot verhaal wegens de schenking. Verhaal wegens schenking ziet ook op het geval waarin een schenking wordt gedaan door iemand die reeds bijstand danwel inkomensvoorziening geniet ten tijde van de schenking.

Artikel 2.3. Verhaal op erfgenamen wegens nalatenschap

In twee situaties worden de kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening verhaald op de nalatenschap van een inmiddels overleden ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening:

1. als aan de persoon destijds ten onrechte bijstand danwel inkomensvoorziening is verleend, voor zover deze voor het overlijden van de belanghebbende nog niet is teruggevorderd (artikel 62f onderdeel b onder 1 WWB)
2. Kosten van bijstand verleend in de vorm van geldlening of als gevolg van borgtocht (artikel 62f onderdeel b onder 2 WWB).

Indien er ná het overlijden van de ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening tot terugvordering wordt besloten, zal alleen op de nalatenschap kunnen worden verhaald, voor zover de nalatenschap verhaal biedt.

Vorderingen die er al waren vóórdát de ontvanger van bijstand danwel inkomensvoorziening overleed vallen in de nalatenschap. Dat wil zeggen dat de erfgenamen, indien zij de erfenis hebben aanvaard, verantwoordelijk zijn voor de betaling van de in de nalatenschap gevallen vordering. In die gevallen is geen sprake van verhaal op de nalatenschap.

Bij verhaal op een nalatenschap is het college een schuldeiser van de nalatenschap. Indien de nalatenschap reeds vereffend is, kan het college alle erfgenamen aanspreken. Het college heeft overigens de mogelijkheid om, indien de nalatenschap wordt vereffend zonder dat de opeisbare schulden daarvan zijn voldaan, de rechtbank te verzoeken een vereffenaar te benoemen. Deze mogelijkheid bestaat ook indien een nalatenschap onbeheerd wordt gelaten. Zie de artikelen 4:203 BW en 4:204 BW.

Een vordering die al bij leven is gesteld valt in de nalatenschap en dient door de erfgenamen te worden voldaan. Om er zeker van te zijn dat de erfgenamen van de vordering op de hoogte zijn kan het college zich tot de erfgenamen (of, indien benoemd de executeur testamentair) wenden met een kopie van het terugvorderingsbesluit, met het verzoek tot betaling van de vordering over te gaan. Als de erfgenamen de nalatenschap hebben aanvaard, dienen zij de schuld te voldoen, ook als de nalatenschap niet toereikend is.

Als de nalatenschap niet toereikend is en het college van mening is dat van de erfgenamen niet kan worden verlangd dat zij de vordering terugbetalen, kan het college natuurlijk altijd alsnog afzien van invordering van de schuld.

Artikel 3. Het Tremarapport

Bijstandsverhaal dient plaats te vinden tot de grens van de onderhoudsplicht, als bedoeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. Die grens wordt bepaald door de maatstaven die in artikel 1:397 1 BW worden genoemd. In de loop der jaren heeft zich over de vaststelling van een burgerrechtelijke onderhoudsbijdrage (alimentatie) veel jurisprudentie gevormd. Omdat bij de vaststelling van het bijstandsverhaal met dezelfde maatstaven en omstandigheden rekening moet worden gehouden als bij de vaststelling van de alimentatie, dient voor het bijstandsverhaal ook deze jurisprudentie te worden bezien. Deze maatstaven vinden hun praktische uitwerking via het Tremarapport, zijnde richtlijnen, opgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, welke periodiek en geactualiseerd wordt gepubliceerd in Tremara, het tijdschrift van de rechterlijke macht. Dit Tremarapport is -zoals gezegd- in de rechtspraak ontwikkeld. Een rechter neemt op grond van een afweging van de verschillende belangen van de partijen en de omstandigheden van het geval uiteindelijk een beslissing. Daarbij worden het Tremarapport als handvat gehanteerd en niet als exacte norm.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de bijlage van deze notitie zijnde de (laatste, versie 2010) publicatie van het Tremarapport.

Behoeftte van de onderhoudsgerechtigde

Indien één van de ex-echtgenoten niet in staat is in het eigen onderhoud te voorzien, zal in beginsel een beroep worden gedaan op bijstand, waarop een wettelijk afdwingbaar recht bestaat (artikel 11 WWB). Door het beroep op bijstand is de behoefte van deze ex-echtgenoot aangetoond. Voor de vaststelling van de behoefte van de ex-echtgenoot kan het Tremarapport worden gebruikt.

Bij de bepaling is de levensstandaard ten tijde van het huwelijk bepalend. Indien tijdens het huwelijk de levensstandaard hoog is zal de behoefte na het huwelijk ook hoog zijn. Tot de minimumbehoefte zijn de strikt noodzakelijke lasten te rekenen: de bijstandsnorm voor de kosten van levensonderhoud, een redelijke woonlast, de Zvw-premie en andere noodzakelijke lasten. Tevens wordt beoordeeld in hoeverre de onderhoudsgerechtigde (alleen echtgenoot, geldt dus niet voor de kinderen) zelf in zijn levensonderhoud kan voorzien (eigen verdien capaciteit); dit bedrag wordt afgetrokken van de behoefte; voor het restant kan er een bijdrage worden opgelegd.

Behoeftte van de kinderen

Ook de behoefte van de kinderen wordt aangetoond door het beroep op bijstand danwel inkomensvoorziening dat de verzorgende ouder doet. De begrenzing van de grootte van de behoefte wordt echter per kind vastgesteld. Voor de vaststelling van de behoefte aan een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding van kinderen is in samenwerking met het NIBUD een systeem ontwikkeld, gebaseerd op CBS-cijfers, dat is neergelegd in het rapport 'Kosten van kinderen ten behoeve van vaststelling kinderalimentatie', voor het eerst gepubliceerd in Tremara 1994, p. 127 e.v., dat is opgenomen als bijlage bij het Rapport alimentatienormen (Tremarapport). Ook bij de behoefte van de kinderen gaat men uit van de levensstandaard ten tijde van het huwelijk. De verhaalsbijdragen tezamen kunnen echter niet meer bedragen dan de verstrekte bijstand. De behoefte aan een onderhoudsbijdrage van kinderen als zodanig wijzigt niet door een latere vermindering van het inkomen van de onderhoudsplichtige. Een dergelijke wijziging leidt enkel tot wijziging van de draagkracht. Dit betekent dat een verhaalsbijdrage in dat geval (tijdelijk) verlaagd kan worden. Wordt de draagkracht op enig moment weer groter, dan kan ook de verhaalsbijdrage weer, zo mogelijk, naar het oude niveau gebracht worden.

Onsplitsbaarheid van de bijstand danwel inkomensvoorziening

Een regelmatig terugkerende vraag is of het verhaal in verband met de onderhoudsplicht jegens enkel de kinderen al dan niet moet worden begrensd tot de bijstand danwel inkomensvoorziening die ten behoeve van die kinderen wordt verstrekt. Mag in zo'n geval bijvoorbeeld worden verhaald tot een groter bedrag dan het verschil tussen de norm voor een alleenstaande en de norm voor een alleenstaande ouder? Of mag in zo'n geval bijvoorbeeld enig bedrag worden verhaald als er bijstand danwel inkomensvoorziening naar de norm voor gehuwden wordt verstrekt? De achterliggende gedachte van de vraag is dat er niet meer verhaald kan worden dan er aan bijstand danwel inkomensvoorziening ten behoeve van de onderhoudsgerechtigde kinderen wordt verstrekt.

Het antwoord luidt: neen. Men noemt dit de leer van de onsplitsbaarheid van de bijstand danwel inkomensvoorziening. De Hoge Raad stelt zich in vaste jurisprudentie op het standpunt dat een onderhoudsplichtige niet beter af mag zijn wanneer er geen alimentatiebeschikking van de rechter is. Bij de vaststelling van de hoogte van de kinderalimentatie wordt enkel rekening gehouden met het inkomen van de onderhoudsplichtige en de daaraan, en niet in dit geval aan de bijstand, gerelateerde behoefte van het kind. Hoe meer kinderalimentatie wordt ontvangen, hoe kleiner de behoefte aan bijstand.

De kinderalimentatie wordt immers als middel aangemerkt en volledig in mindering gebracht op de bijstand danwel inkomensvoorziening. In dat licht bezien is het geoorloofd om meer te verhalen dan er feitelijk ten behoeve van de kinderen aan bijstand danwel inkomensvoorziening wordt verstrekt.

Artikel 62a WWB verwoordt dit standpunt, doordat het bepaalt dat rekening gehouden wordt met de maatstaven en de omstandigheden in het geval de rechter dient te beslissen over een vast te stellen onderhoudsbijdrage tot het levensonderhoud.

Draagkracht onderhoudsplichtige

De vast te stellen onderhoudsbijdrage mag de behoefte niet overstijgen, evenmin de draagkracht. De laagste van de twee vormt dus het maximum. Voor de bepaling van de draagkracht van de onderhoudsplichtige wordt eveneens uitgegaan van het Tremarapport.

Indien de onderhoudsplichtige een studietoelage (WSF 2000/WTOS) ontvangt dan dient deze, in verband met aard en doel van deze toelage, niet te worden betrokken bij de draagkracht. Dit vloeit voort uit het feit dat de studiefinanciering uitsluitend betrekking heeft op de studie en de kosten van het levensonderhoud van de student.

Draagkracht onbekend

Op grond van artikel 62i WWB jo. artikel 60 lid 2 WWB is degene op wie verhaal wordt gezocht verplicht inlichtingen te verstrekken, aan de hand waarvan een verhaalsbijdrage kan worden vastgesteld. Indien de onderhoudsplichtige verzuimt deze inlichtingen te verstrekken dan is het college bevoegd om, bij gebrek aan wetenschap, aan te nemen dat de onderhoudsplichtige in staat is een verhaalsbijdrage overeenkomend met de hoogte van de toepasselijke bijstandsnorm te voldoen, tenzij het inkomen via een andere bron bekend is of kan zijn. Het college kan dan besluiten de volledig verstrekte bijstand danwel inkomensvoorziening te verhalen. In veel gevallen leidt dit er toe dat de onderhoudsplichtige alsnog informatie over zijn financiële situatie verstrekt, zodat de draagkracht alsnog kan worden vastgesteld.

In de praktijk komt het nogal eens voor dat de vastgestelde verhaalsbijdrage ten behoeve van kinderen wordt vastgesteld op het hoogste bedrag voor kosten van kinderen zoals dat is neergelegd in het hierboven genoemde rapport 'Kosten van kinderen ten behoeve van vaststelling kinderalimentatie' bij het ontbreken van informatie over de draagkracht van de onderhoudsplichtige.

In verband met de onsplitsbaarheid van de bijstand danwel inkomensvoorziening is het evenwel mogelijk om de verhaalsbijdrage vast te stellen ter hoogte van de volledige bijstand danwel inkomensvoorziening. Rechtbanken achten dit uitgangspunt nog wel eens onredelijk en zijn van mening dat er van moet worden uitgegaan dat de onderhoudsplichtige een inkomen heeft ter hoogte van het wettelijk minimumloon. Dit is echter een onhoudbaar standpunt. Het wordt dan voor een onderhoudsplichtige die dan het wettelijke minimumloon, immers lonend om niet te reageren op een verzoek om informatie te verstrekken over zijn financiële situatie. Als de onderhoudsplichtige niet voldoet aan zijn informatieplicht is het dan ook gerechtvaardigd om bij de vaststelling van de hoogte van de verhaalsbijdrage uit te gaan van de maximale behoeftenorm. Indien wordt uitgegaan van de minimale behoeftenorm zou dit immers het onaanvaardbare gevolg kunnen hebben dat het verschil tussen de fictief vastgestelde verhaalsbijdrage en de verhaalsbijdrage die zou zijn opgelegd als de onderhoudsplichtige zijn informatieplicht wel was nagekomen in feite uit gemeenschapsgelden wordt voldaan. Dit is gelet op de aard en strekking van de wettelijke bepalingen niet de bedoeling van de wetgever.

Als de onderhoudsplichtige de inkomensvermindering zelf heeft teweeggebracht moet worden onderzocht of dit hersteld kan worden. Indien blijkt dat het niet aannemelijk is dat de onderhoudsplichtige redelijkerwijs in staat is zich in de naaste toekomst opnieuw het oorspronkelijke inkomen te gaan verwerven, moet aan de inkomensvermindering voorbij worden gegaan. Uit hoofde van zijn verhouding tot de onderhoudsgerechtigde had de onderhoudsplichtige zich met het oog op diens belangen behoren te onthouden van de gedragingen die tot de inkomensvermindering hebben geleid en kan de inkomensvermindering buiten beschouwing worden gelaten. Het buiten beschouwing laten van de inkomensvermindering mag echter in geen geval tot het resultaat leiden dat zijn totale inkomen zakt beneden het niveau van 90% van de op hem toepasselijke bijstandsnorm.

In het geval waarin de onderhoudsplichtige gebruik maakte van een FPU-regeling, die leidde tot blijvende inkomensvermindering, oordeelde de rechter dat aan de inkomensvermindering voorbij moest worden gegaan.

Indien de onderhoudsplichtige kosten opvoert in verband met onderhoudsbijdragen aan anderen dan de bijstandsgerechtigde onderhoudsgerechtigde(n), dan dient aannemelijk te worden gemaakt dat die onderhoudsverplichting bestaat en dat de onderhoudsbijdragen worden voldaan. In een geval waarin de onderhoudsplichtige aangaf verplichtingen te hebben ten aanzien van zijn in het buitenland wonende minderjarige kinderen, oordeelde het hof dat hij niet aannemelijk maakte dat de (inconsistente) betalingen daadwerkelijk bestemd waren voor zijn kinderen. Aan deze betalingen kon dan ook voorbij worden gegaan.

Artikel 4. De te volgen procedure bij verhaal

Procedure verhaal in der minne:

- Nadat aan cliënt bijstand danwel inkomensvoorziening is toegekend, binnen 2 weken ná de besluitvorming aan de vermoedelijke onderhoudsplichtige mededeling doen dat hij/zij vanwege die bijstandsverstrekking in principe verhaalsplichtig is gesteld tot de grens van de wettelijke onderhoudsplicht en dat wellicht tot verhaal van bijstand danwel inkomensvoorziening zal worden overgegaan, nog vast te stellen aan de hand van de door de onderhoudsplichtige te verstrekken gegevens omtrent persoon en financiën; daartoe met de kennisgevingsbrief een inlichtingenformulier meezenden met het verzoek deze binnen 14 dagen na verzending ingevuld, en voorzien de gevraagde bewijsstukken, te retourneren.
- De om informatie en ná die 14 dagen nog in gebreke gebleven onderhoudsplichtige middels een aanmaningsbrief zo spoedig mogelijk opnieuw verzoeken de gevraagde informatie binnen 7 dagen ná verzending te verstrekken; in deze aanmaningsbrief nadrukkelijk vermelden dat bij gebreke van de persoons- en financiële gegevens de gemeente uiteindelijk genoodzaakt is ambtshalve een verhaalsbijdrage vast te stellen ter hoogte van de bruto verstrekte en nog te verstrekken bijstand danwel inkomensvoorziening, zo nodig gevolgd door verhaal in rechte (indiening verzoekschrift bij de Arrondissementsrechtbank).
- De verplichting tot betaling van de verhaalsbijdrage (*) wordt vervolgens binnen 6 weken ná ontvangst van de gevraagde informatie danwel ambtshalve (dus zonder die gevraagde informatie) ingeleid met de verzending van de verhaalsbeschikking. De verhaalsplichtige dient de bijdrage te voldoen zoals in de beschikking is aangegeven (binnen een termijn van 6 weken ná dagtekening van de verhaalsbeschikking).
- Indien de verhaalsplichtige hier niet aan voldoet, worden de achterstallige verhaalsbijdragen aangemerkt als een verhaalsvordering. Aan de verhaalsplichtige wordt in beginsel binnen 2 weken nadat de eerste betaaltermijn is verstreken een aanmaning verzonden. De rechtsgevolgen van het in gebreke blijven worden in de aanmaning vermeld.

Opmerking:

De gemeente behoort ook in zijn verhouding met de onderhoudsplichtige te handelen naar de beginselen van behoorlijk bestuur. Zo oordeelt de rechter dat de onderhoudsplichtige pas tot levensonderhoud verplicht is als hij hierop door de gemeente is gewezen. Immers, de onderhoudsplichtige dient de mogelijkheid te hebben zijn uitgavenpatroon aan te passen aan de opgelegde bijdrage. Dit houdt in dat de bijdrage pas kan ingaan vanaf de datum dat de gemeente aan de onderhoudsplichtige heeft medegedeeld dat hij op de onderhoudsplicht wordt aangesproken. Derhalve wordt de ingangsdatum van verhaal niet eerder vastgesteld dan op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarop de onderhoudsplichtige is aangesproken/aangeschreven.

Procedure verhaal in rechte:

- Indien de betaling van de verhaalsbijdrage en de ontstane achterstand binnen 2 weken uitblijft, dan besluit het college, in beginsel binnen 6 weken ná de weigering, tot verhaal in rechte door een verzoekschrift in te dienen bij de rechtbank (artikel 62g lid 2 en artikel 62h WWB).

Opmerking:

- Het is aan de gemeente is om voortvarend de rechter in te schakelen zodra blijkt dat de onderhoudsplichtige door het achterwege laten van de betalingen niet instemt met de vastgestelde verhaalsbijdrage. De redelijkheid brengt met zich mee dat vertragingen die een periode van zes maanden te boven gaan, nadat had kunnen worden vastgesteld dat niet zal worden overgegaan tot betaling in der minne, in beginsel voor rekening van de gemeente komen en blijven.

Het vorenstaande komt er dus op neer dat het college de verhaalsvordering zal moeten beperken tot de bijstand die verstrekt is en nog zal worden vanaf vijf kalendermaanden voorafgaand aan de dag van indiening van het verzoekschrift. Daarbij ook niet overgaan tot een verzoek aan de rechtbank om verweerder eveneens (naast de betaling van de achterstallige verhaalsbijdrage en de alsdan vervallen termijnen) te veroordelen tot betaling van de wettelijke rente vanaf de datum waarop verweerder in verzuim is.

- Op de indiening en behandeling van het verzoekschrift, alsmede op de procedure in hoger beroep, zijn de artikelen 799 2^e lid en 801 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van overeenkomstige toepassing (artikel 62 h lid 2 WWB).
- De gemeente kan in een verhaalsprocedure in rechte optreden zonder procureur (artikel 62 lid 3 WWB).

- Indien de verhaalsplichtige alsdan blijft weigeren de (door de rechtbank vastgestelde executoriale) verhaalsvordering te voldoen wordt in beginsel na 2 weken nadat de betalingstermijn is verstreken, een aanmaning verzonden, waarin de rechtsgevolgen van het in gebreke blijven worden vermeld. Voor het uitbrengen van deze aanmaning geen genormeerde vergoeding vanwege gemaakte kosten in rekening brengen.

- Het rechtsgevolg van het in gebreke blijven is dat tot (vereenvoudigd) derdenbeslag (op inkomen) of executoriaal beslag door een gerechtsdeurwaardersbeslag (op goederen) zal worden overgegaan. Alleen in het geval van de mogelijke inschakeling van een gerechtsdeurwaarder melden dat de invorderingskosten dan in rekening zullen worden gebracht.

Artikel 5. Afzien/matiging van verhaal

In dit onderdeel komen achtereenvolgens aan de orde:

- 5.1. Afzien van verhaal bij schulden;
- 5.2. Afzien van verhaal bij kruimelbedragen;
- 5.3. Afzien van verhaal wegens dringende redenen;
- 5.4. Afzien van verder verhaal wegens gemis aan invorderingsmogelijkheden.

Algemeen

Artikel 61 WWB is een zogeheten 'kan-bepaling'. Verhaal is derhalve een bevoegdheid van het college. Het college kan in voorkomende gevallen dus ook besluiten om van verhaal af te zien. Wij achten het niet wenselijk om wegens doelmatigheidsredenen af te zien van verhaal, nu kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening worden verhaald op iemand die zijn wettelijke onderhoudsplicht niet of onvoldoende nakomt. De onderhoudsgerechtigde moet immers om die reden een groter beroep doen op bijstand danwel inkomensvoorziening dan nodig zou zijn geweest als de onderhoudsplichtige wel zou voldoen aan zijn wettelijke onderhoudsplicht. Ten aanzien van de onderhoudsplicht van (voormalige) echtgenoten dient als uitgangspunt te gelden dat het huwelijk een levensgemeenschap scheidt die de rechtsgrond vormt voor de wederzijdse onderhoudsplicht.

Om geen strijd te krijgen met het motiveringsbeginsel (artikel 3:46 Awb) zal in de verhaalsbeschikking uitdrukkelijk worden vermeld dat al dan niet is gebleken van specifieke individuele omstandigheden die ertoe nopen om geheel of gedeeltelijk van verhaal af te zien.

Hieronder worden de redenen besproken om van verhaal af te zien zoals die destijds in de Abw waren opgenomen. Ook bij verhaal op grond van de WWB zijn dit redenen om af te zien van het gebruik van de bevoegdheid tot verhaal.

Artikel 5.1. Afzien van (verder) verhaal wegens schuldenproblematiek

Artikel 93a Abw bepaalde dat het college op verzoek van de verhaalsplichtige gedeeltelijk mocht afzien van verhaal in verband met schulden. Het betreft hier de op dat moment opeisbare verhaalsbedragen. Dat artikel bepaalde dat gedeeltelijk kan worden afgezien op verzoek van de verhaalsplichtige. Dit impliceert dat het initiatief ook nu bij die verhaalsplichtige zelf dient te liggen. In dat verband verdient het aanbeveling verhaalsplichtigen te voorzien van goede voorlichting over de mogelijkheid een verzoek in te dienen om (gedeeltelijk) van verhaal af te zien.

Het afzien van verhaal met toepassing van de regels uit artikel 93a Abw, was destijds alleen van toepassing bij verhaal op de onderhoudspllichtige. Het staat het college thans ook vrij om af te zien van verhaal bij schulden in geval van verhaal op de ontvanger van een schenking of verhaal op de nalatenschap.

Artikel 5.2. Afzien van (verder) verhaal bij kruimelbedrag alsmede afzien van verhoging bijdrage bij geringe draagkrachtwijziging

Tot december 2002 was het mogelijk om af te zien van verhaal indien de hoogte van het te verhalen bedrag minder bedroeg dan € 45,38 per maand of € 544,54 op jaarbasis. Dit volgde uit de SZW-circulaire van 14 juli 1995, welke echter in december 2002 weer is ingetrokken. Sinds de invoering van de WWB (bevoegdheid tot verhaal) staat het college weer vrij om af te zien van verhaal als het gaat om kleine bedragen.

Uit oogpunt van doelmatigheid afzien van het opleggen van een verhaalsbijdrage indien uit de berekening blijkt dat het voor bijstandsverhaal beschikbare inkomen € 50,00 per maand of minder bedraagt danwel de verschuldigde bijdrage op jaarbasis het bedrag van € 600,00 niet zal overschrijden.

n verhoging van een eerder vastgestelde bijdrage indien de verhoging € 50,00 per maand of minder bedraagt. Deze grens van € 50,00 per maand alleen aangehouden als het een verhoging van de bijdrage betreft. Een verlaging, ook al is deze minder dan € 50,00 per maand, wordt in beginsel altijd doorgevoerd. De motivatie hiervoor is dat de onderhoudsplichtigen veelal niet de meest draagkrachtige groep vormt. Het is dan ook niet meer dan rechtvaardig om van de reële draagkracht uit te gaan. Opgemerkt moet wel worden dat niet iedere geringe inkomensdaling hoeft te leiden tot een vermindering van de vastgestelde draagkracht, bijvoorbeeld de onderhoudspllichtige gaat zonder noodzaak minder werken of neemt ontslag.

Alimentatie

Als uit het verhaalsonderzoek is gebleken dat de draagkracht is gewijzigd waardoor de door de rechter vastgestelde alimentatie hiermee niet meer overeenkomt, dan kan de gemeente de rechter verzoeken het verhaalsbedrag in afwijking van de alimentatiebeschikking vast te stellen (artikel 62 e WWB). Dit kan echter alleen als de rechter de alimentatie-uitspraak zelf ook op de volgende gronden zou kunnen wijzigen:

- door wijziging van omstandigheden voldoet de rechterlijke uitspraak niet langer meer aan de wettelijke maatstaven (artikel 62 e WWB jo. artikel 1:401 lid BW);
- de rechter heeft geen rekening kunnen houden met alle in aanmerking komende gegevens en omstandigheden (artikel 62 e WWB jo. artikel 1:401 lid BW);
- de in een convenant overeengekomen en door de rechter vastgestelde alimentatie is tot stand gekomen op grond van een grove miskennis van de wettelijke maatstaven artikel 62 e WWB jo. artikel 1:401 lid 5 BW).

In deze de praktische oplossing kiezen door zonder tussenkomst van de rechter te besluiten om (tijdelijk) niet, of slechts gedeeltelijk gebruik te maken van de bevoegdheid om de bijstand danwel inkomensvoorziening te verhalen. Indien de financiële situatie van de onderhoudspllichtige blijvend is verslechterd, hem adviseren om een wijzigingsverzoek alimentatie bij de rechter in te dienen.

Verhaalsbijdrage

De verplichting tot verhaal geldt ongeacht de vraag of praktische problemen er toe leiden dat de verhaalschuld niet of niet volledig kan worden voldaan. Gevolg hiervan is wel dat het debiteurenbestand verhaalsvorderingen bevat die niet (meer) in te vorderen zijn. De gemeente heeft zich in principe verplicht gesteld deze (niet reële) vorderingen te onderhouden en regelmatig via heronderzoeken te bezien. Dit zijn activiteiten die tijd en geld kosten, welke veel beter zou kunnen worden aangewend voor kansrijke invorderingsactiviteiten.

Met de thans vastgelegde versoepeling van de invorderingsverplichting kan de gemeente in de gevallen, waarbij de invordering 5 jaar lang onmogelijk is gebleken en ook niet voor de hand ligt dat dit alsnog gaat gebeuren, besluiten verder af te zien van invordering. Gedoeld wordt de gevallen, waarbij de belanghebbende verhaalsdebiteur gedurende 5 jaar niet is te traceren dan wel op een zodanig inkomensniveau heeft gezeten dat niet aan de betalingsverplichting kan worden voldaan en ook verwacht wordt de komende maanden daaraan niet te kunnen voldoen.

Artikel 5.4. Afzien van verhaal wegens dringende redenen

In het algemeen kan er sprake zijn van dringende redenen indien bepaalde feiten ertoe nopen om af te zien van verhaal ter bescherming van lijf en geest van de belanghebbende. Als er bijvoorbeeld in het verleden sprake is geweest van mishandeling, is dit op zich niet voldoende reden om nu af te zien van verhaal. Zelfs incest is niet voldoende reden om af te zien van verhaal ten behoeve van het kind. Er kan besloten worden om tijdelijk van verhaal af te zien bij verblijf van belanghebbende in een "Blijf van mijn lijf"-huis. Indien wordt verhaald, wordt de woonplaats van belanghebbende immers bekend, hetgeen een risico zou kunnen vormen voor de veiligheid van belanghebbende en de eventueel bij belanghebbende verblijvende kinderen. Met betrekking tot de onderhoudsplichtige kan gedacht worden aan de situatie waarin ingesteld verhaal dermate ernstige psychische problemen tot gevolg heeft, dat doorzetten van verhaal onacceptabel geacht wordt. De aangevoerde redenen dienen geobjectiveerd te worden, oftewel geverifieerd en bevestigd te worden door derden, zoals politie, (vertrouwens)arts, psycholoog en maatschappelijk werkende. Voorkomen moet worden dat de gemeente op grond van niet-bevestigde argumenten besluit om af te zien van verhaal. Uit de aard der zaak kan een dringende reden nimmer financieel van aard zijn: indien de onderhoudsplichtige niet in staat is om bij te dragen in de kosten van bijstand danwel inkomensvoorziening is verhaal (tijdelijk) wegens het ontbreken van draagkracht niet mogelijk.

Artikel 6. Heronderzoekfrequentie

Omdat de gemeente verantwoordelijk is voor een zorgvuldige uitvoering van de WWB, wordt bij bijstandsverhaal, de landelijke trend volgend, een periodieke heroverweging één keer per drie jaar op zijn plaats geacht. De gemeente blijft daarmee toch nog op de hoogte van de actuele (financiële) situatie van de onderhouds-/verhaalsplichtige waardoor de verschuldigde verhaalsbijdrage en betalingsverplichting kan worden afgestemd op de verhaalsmogelijkheden en betalingscapaciteit. Door de regelmatige aandacht blijkt ook de betalingsdiscipline. Een frequenter heronderzoek wordt weinig effectief beschouwd omdat de financiële situatie van het overgrote deel van de verhaalsplichtigen niet ingrijpend verandert binnen deze termijn van 3 jaar. Ook kan een frequent onderzoek naar de financiële situatie regelmatig irritatie oproepen bij de betalende verhaalsplichtigen.

Wetsartikelen (geldend op 1 januari 2011)

Artikel 57 WIJ

Op verhaal van kosten van de inkomensvoorziening is paragraaf 6.5 van de Wet werk en bijstand (artikelen 61 tot en met 62i) van overeenkomstige toepassing.

Artikel 61 WWB – Algemeen

Kosten van bijstand kunnen door het college worden verhaald in de gevallen en naar de regels aangegeven in deze paragraaf.

Artikel 62 WWB – Onderhoudsplicht

Kosten van bijstand kunnen tot de grens van de onderhoudsplicht, bedoeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, worden verhaald:

- a. op degene die bij het ontbreken van gezinsverband zijn onderhoudsplicht jegens zijn echtgenoot, of minderjarig kind niet of niet behoorlijk nakomt en op het minderjarige kind dat zijn onderhoudsplicht jegens zijn ouders niet of niet behoorlijk nakomt;
- b. op degene die zijn onderhoudsplicht na echtscheiding of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed niet of niet behoorlijk nakomt;
- c. op degene die zijn onderhoudsplicht op grond van artikel 395a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek niet of niet behoorlijk nakomt jegens zijn meerderjarig kind aan wie bijzondere bijstand is verleend.

Artikel 62a WWB – Uitkering tot levensonderhoud

Bij de beoordeling van het bestaan van het verhaalsrecht, bedoeld in artikel 159a van het Burgerlijk Wetboek of artikel 62, en de omvang van het te verhalen bedrag wordt rekening gehouden met de maatstaven die gelden en de omstandigheden die van belang zijn in het geval de rechter dient te beslissen over de vraag of en, zo ja, tot welk bedrag een uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed zou moeten worden toegekend.

Artikel 62b WWB – Verhaal volgens rechterlijke uitspraak

1. Indien een rechterlijke uitspraak betreffende levensonderhoud verschuldigd op grond van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek die uitvoerbaar is, niet wordt nagekomen, wordt verhaald in overeenstemming met deze uitspraak.
2. De betaling van het verschuldigde geschiedt binnen 30 dagen na bekendmaking van het besluit tot verhaal overeenkomstig het eerste lid.
3. Degene op wie wordt verhaald kan binnen de termijn waarbinnen betaling moet plaatsvinden tegen het besluit tot verhaal in verzet komen door een verzoekschrift aan de rechtbank. Het verzet kan niet gegrond zijn op de bewering dat de uitkering tot onderhoud ten onrechte is opgelegd of onjuist is vastgesteld. Indien tijdig verzet is gedaan wordt de invordering pas voortgezet zodra het verzet is ingetrokken of ongegrond verklaard.
4. Het college is bevoegd, met uitsluiting van degene die de bijstand ontvangt, het verschuldigde bij dwangbevel in te vorderen.

Artikel 62c WWB – Bevoegd college

1. Indien degene, die bijstand ontvangt of heeft ontvangen en ten aanzien van wie door de rechter een verhaalsbedrag verschuldigd op grond van artikel 159a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek of artikel 62 is vastgesteld, zijn woonplaats verplaatst naar een andere gemeente en aldaar bijstand ontvangt of heeft ontvangen, gaat de bevoegdheid tot tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak op het college van de andere gemeente over.
2. Het college van de vertrekgemeente blijft bevoegd tot tenuitvoerlegging voor zover het gaat om betalingsachterstanden ter zake van verhaal van bijstand die door dat college is verleend.

Artikel 62d WWB – Indexering

1. Het door de rechter vastgestelde verhaalsbedrag verschuldigd op grond van artikel 159a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek of artikel 62 wordt jaarlijks met ingang van 1 januari van rechtswege gewijzigd met het op grond van artikel 402a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek vast te stellen percentage.
2. De toepassing van het eerste lid blijft achterwege indien de wijziging van rechtswege bij rechterlijke uitspraak is uitgesloten.

Artikel 62e WWB – Gewijzigde omstandigheden

1. Het door de rechter vastgestelde verhaalsbedrag kan op verzoek van het college of van degene op wie verhaal wordt uitgeoefend door de rechter worden gewijzigd op grond van gewijzigde omstandigheden.
2. Het college kan aan de rechter verzoeken het verhaalsbedrag in afwijking van een rechterlijke uitspraak betreffende levensonderhoud verschuldigd krachtens Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek vast te stellen, indien de rechter:
 - a. Deze uitspraak zou kunnen wijzigen op de gronden genoemd in de artikelen 157 en 401 van dat boek;
 - b. Geen rekening heeft kunnen houden met alle voor de betrokken beslissing in aanmerking komende gegevens en omstandigheden betreffende beide partijen.

Artikel 62f WWB – Verhaal bij schenking en nalatenschap

Kosten van bijstand kunnen door het college worden verhaald op:

- a. degene aan wie de persoon die bijstand ontvangt of heeft ontvangen een schenking heeft gedaan voor zover bij het besluit op de bijstandsaanvraag met de geschonken middelen rekening zou zijn gehouden indien de schenking niet had plaatsgevonden, tenzij gelet op alle omstandigheden aannemelijk is dat de schenker ten tijde van de schenking de noodzaak van bijstandsverlening redelijkerwijs niet heeft kunnen voorzien;
- b. de nalatenschap van de persoon indien:
 - 1°. aan die persoon ten onrechte bijstand is verleend en voor zover voor het overlijden nog geen terugvordering heeft plaatsgevonden;
 - 2°. Bijstand is verleend in de vorm van geldlening of als gevolg van borgtocht.

Artikel 62g WWB – Mededeling verhaalsbesluit

1. Het besluit tot verhaal op grond van deze paragraaf, anders dan met toepassing van artikel 62b, wordt door het college aan degene op wie verhaal wordt gezocht medegedeeld. Bij verhaal op de nalatenschap kan de mededeling worden gericht tot de langstlevende echtgenoot of een der erfgenamen die geacht kan worden bij de afwikkeling van de nalatenschap te zijn betrokken.
2. Indien de belanghebbende niet uit eigen beweging bereid is de verlangde gelden aan het college te betalen dan wel niet of niet tijdig tot betaling daarvan overgaat, kan het college overgaan tot verhaal in rechte.

Artikel 62h WWB – Verzoekschrift tot verhaal

1. Verzoekschriften met betrekking tot verhaal in rechte op grond van deze paragraaf, alsmede verzoeken tot wijziging van een rechterlijke verhaalsuitspraak, worden ingediend bij de rechtbank.
2. Op de indiening en behandeling van het verzoekschrift, alsmede op de procedure in hoger beroep, zijn de artikelen 799, tweede lid, en 801 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van overeenkomstige toepassing.
3. Het college kan op grond van deze paragraaf in rechte optreden zonder procureur.

Artikel 62i WWB – Schakelbepaling

De artikelen 58, vierde lid, en artikel 60, eerste en vierde tot en met zesde lid, zijn met betrekking tot het verhaal van kosten van bijstand van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat artikel 479e, tweede lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van toepassing is.